

Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri Kapsamında İncelenmesi

Ayda Büyüksahin* Selim Hovardaoğlu
Ankara Üniversitesi

Özet

Bu araştırmada birbirini izleyen iki ayrı çalışma yapılmıştır. Birinci çalışmada, Lee'nin aşk biçimlerini (tutkulu, sahiplenici, mantıklı, özgeci, oyun gibi, arkadaşıca) temel alan Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formunun (LAS) Türk örneklemini üzerinde geçerliliği ve güvenilirliği incelenmiştir. İkinci çalışmada, bu ölçek kullanılarak, duygusal ilişkilerini resmi hale getiren çiftler ile ilişkilerini flört düzeyinde sürdüren çiftlerin aşka ilişkin tutumları karşılaştırılmıştır. Ayrıca, bu çalışmada farklı aşk biçimlerinin, ilişkiden mutlu olma, ilişkiye önem verme ve ilişkide sorun yaşama ile ilişkisi incelenmiştir. Birinci çalışma, LAS'ın Türk örneklemini üzerinde yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir. İkinci çalışmada, bu çalışma için uyarlanmış olan LAS, flört ilişkisi olan 53 çifte ve sözlü-nişanlı ya da evli olan 54 çifte uygulanmıştır. Yapılan analizler, erkeklerin kadınlara göre daha fazla özgeci aşk biçimiyle ilişkilerine bağlı olduklarını ve diğer aşk biçimleri yönünden kadınlarla erkekler arasında fark olmadığını göstermiştir. Ayrıca bulgular, aşk biçimlerinin ilişki türüne göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Flört ilişkisi olan çiftlerin evli ya da sözlü nişanlı olan çiftlere göre ilişkilerine daha fazla sahiplenici biçimle bağlandıkları bulunmuştur. Çiftlerin mutlu olmaları ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu; aşkı oyun gibi görme arasında olumsuz yönde ilişki bulunmuştur. İlişkide sorun yaşama ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumsuz; aşkı oyun gibi görme ve sahiplenici aşk biçimi arasında ise anlamlı olumlu ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Aşk biçimleri, aşka ilişkin tutumlar, ilişki türü, ilişki mutluluğu, ilişkiye verilen önem, ilişki sorunları

Abstract

In this research, two consecutive studies were conducted. In the first study, the reliability and validity of Love Attitudes Scale-LAS: Short Form developed by Hendrick, Hendrick ve Dicke and based on Lee's love styles (eros, mania, pragma, agape, ludus, storge) were examined in the Turkish sample. In the second study, the love attitudes of the couples who are engaged or married and the couples who are dating were compared by using the same scale. Moreover, in this study, the relationship between different love styles and satisfaction with the relationship, giving importance to it, and having troubles with it were examined. Study one was demonstrated that LAS has satisfactory level of reliability and validity on Turkish samples. In the second study, 53 dating couples and 54 engaged/married couples were given LAS adopted for this research. The analyses have yielded that, men display agape love style in their relationships more than women while there is no difference between men and women with regard to other love styles. Furthermore, the results showed that the love styles were differentiating according to the type of the relationship. It was found that dating couples display mania love style more than engaged/married couples. It was revealed that relationship satisfaction was positively correlated with agape and eros love styles while relation satisfaction was negatively correlated with ludus love styles. It was found that there was a negative correlation between having trouble with relationship and agape and eros love style while there was a positive correlation between having trouble with relationship and ludus and mania love style.

Key words: Love styles, love attitudes, type of relationship, satisfaction, importance given to the relationship, relationship problems

* Yazışma adresi: Uzm.Psk. Ayda Büyüksahin, Ankara Üniversitesi, D.T.C.F., Psikoloji Bölümü, Ankara.
E- posta: bsahin@humanity.ankara.edu.tr

Aşk duygusu, öncelikle edebiyatçılar, şairler, yazarlar, filozoflar, sanatçılar tarafından incelenmiştir. Son otuz yıldır sosyal psikologlar da, konuyu ele almaya başlamış ve önemli araştırma alanlarından biri olmuştur. Aşkın psikoloji biliminde yaygın olarak incelenmeye başlanmasıyla beraber farklı araştırmacılar aşk kavramı üzerine çeşitli tanımlar ve aşk türlerini açıklamaya yönelik çeşitli sınıflandırmalar yapmışlardır (Berscheid ve Walster, 1974; Clark ve Mills, 1979; Hatfield, 1988; Hendrick ve Hendrick, 1986; 1991; Lee, 1973; 1977; 1988; Rubin, 1970; Sternberg ve Grajek, 1984; Sternberg, 1986; 1988; Walster ve Walster, 1978). Özellikle 1970'li yıllarda Rubin'in aşk ve hoşlanma arasındaki farklılığı ortaya koyması, aşk olgusu üzerinde yapılan önemli sosyal psikolojik çalışmalar arasındadır. Rubin, aşkı, yakınlık, gözetme ve bağlanma gibi üç bileşeni içeren tutum olarak değerlendirmiştir. Daha sonraki yıllarda Berscheid ve Walster'in (1974) tutkulu aşk; Walster ve Walster'in (1978) tutkulu aşk ve arkadaşça aşk sınıflandırması; Sternberg'in (1986) üçgen aşk kuramı (tutku, yakınlık ve kararbağlılık) literatürde sık değinilen modellerdendir. Bu modellerde aşka yönelik tek ya da birkaç sınıflandırma yapılmış ve aşk, çok boyutlu olarak ele alınmamıştır. Lee (1973; 1977; 1988) ise, aşkın tek biri türü olmadığını belirterek, çok boyutlu olarak aşkı ele almıştır. Lee'nin bu sınıflandırmasında tutkulu aşk (eros), oyun gibi aşk (ludus) ve arkadaşça aşk (storge) olmak üzere üç temel birincil aşk çeşidi vardır. Tutkulu aşk; fiziksel çekicilik, sevecenlik, iletişime açıklık, ilişkide güvende olma, tutku, ilişkiye güvenli bağlanma ile ilişkili aşk türüdür. Oyun gibi aşk; bağlayıcılığı düşük, eğlencesi ön planda, cinselliğin ve tutkunun önemli olduğu, yoğun duygusallığın olmadığı, kısa süreli ve çok eşliliğe açık ilişki türüdür. Arkadaşça aşk ise, ihtirasa değil, benzerlik, birbirini gözetmeye ve ilgileri paylaşmaya dayanan, arkadaşlığın ön planda olduğu, zamanla gelişen aşk türüdür. Lee bu üç aşk türün biraraya getirilerek ikincil bir aşk

biçimi oluşturulabileceğini de belirtmiştir. Bunlardan, mantıklı aşk (pragma) 'arkadaşça aşk' ve 'oyun gibi aşk' türlerinin kombinasyonudur. Sahiplenici aşk (mania) 'tutkulu aşk' ve 'oyun gibi aşk'; özgeci aşk (agape) ise 'tutkulu aşk' ve 'arkadaşça aşk' türlerinin kombinasyonudur. Mantıklı aşk; birlikte olunacak kişinin bazı özelliklerinin (eğitimi meslek, aile özellikleri) önemli olduğu, devam edileceğine ve olumlu gelecek sağlayabileceğine inanılan ilişkilerdeki eşlere duyulan aşk türüdür. Sahiplenici aşk; yoğun duygusallığın ön planda olduğu kıskanç, güvensiz, saplantılı aşk türüdür. Özgeci Aşk ise, karşısındakini kusurlarına rağmen seven, bağışlayıcı, destekleyici, onun iyiliğini kendi iyiliğinden çok düşünen aşk türü olarak belirtilmiştir. Ayrıca Lee'nin aşka yönelik bu sınıflandırmasının pek çok araştırmacının aşkı ele alışıyla örtüştüğü görülmüştür. Örneğin Walster ve Walster'in (1978) tutkulu ve arkadaşça olmak üzere aşkı iki grupta ele almaları, Lee'nin aşk sınıflandırması ile uyumludur. Yine, Thibaut ve Kelley (1959) ile Clark ve Mills'in (1979) ödülbedel yaklaşımını temel alan kuramlarının, Lee'nin mantıklı aşk biçimi ile uyumlu oldukları görülmüştür. Lee'nin aşk sınıflandırmasının, aşkı çok yönlü ve ayrıntılı olarak ele aldığını ve birçok yaklaşımı kapsadığını görmekteyiz.

İlgili literatür incelendiğinde, birçok araştırmacının (Örn., Hatfield ve Sprecher, 1986; Hazan ve Shaver, 1987; Hendrick ve Hendrick, 1986; 1990; Hendrick, Hendrick ve Dicke, 1998; Öner, 2000a; Rubin, 1970) insanların aşk yönelimlerini belirlemek ve aşkın bir ya da daha fazla özelliğini ölçmek üzere çeşitli envanterler geliştirdikleri ve bu ölçeklerin bir kısmının, kuramlar temel alınarak oluşturulduğu görülmektedir. Literatürde önemli bir yere sahip olan ve en sık kullanılan aşk tutum ölçeklerinden biri, Hendrick ve Hendrick'lerin, 1986 da Lee'nin aşk sınıflandırmasını temel alarak geliştirdikleri Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'dir (Love Attitudes Scale- LAS). Bu ölçek tutkulu aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk,

özgeci aşk ve oyun gibi aşk olmak üzere altı alt ölçekten oluşmaktadır.

Literatür incelendiğinde, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği kullanılarak, çok sayıda araştırma yapıldığı ve bu çalışmaların büyük çoğunluğunun, aşk biçimleri ve cinsiyet ilişkisi üzerine odaklandığı görülmektedir. Pek çok araştırma (Örn., Bailey, Hendrick ve Hendrick, 1987; Dion ve Dion, 1991; Hendrick ve Hendrick, 1986; Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998; Worebey, 2001) aşk biçimlerinin cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Bu çalışmalarda, erkeklerin kadınlara oranla aşkı daha çok oyun olarak; kadınların ise erkeklere oranla aşkı daha çok arkadaşça, mantıklı ve sahiplenici olarak gördükleri gözlenmiştir. Walsh (1991) ise, Bem Cinsiyet Rolü Envanterini kullanarak, katılımcıları kadınsı ve erkeksi olmak üzere iki gruba ayırmış, erkeksi tutumları olanların aşkı daha çok oyun gibi gördüklerini, kadınsı tutumları olanların ise, mantıklı aşk puanlarının daha yüksek olduğunu gözlemlemiştir. Yine bu çalışmada, erkeksi tutumlar ve aşkı oyun gibi görmek ile çok sayıda kişiyle ilişki kurmak arasında olumlu ilişki gözlenirken, kadınsı tutumlar ve mantıklı aşk biçiminin olması ile çok sayıda kişiyle beraber olmak arasında olumsuz ilişki bulunmuştur. Ayrıca insanların aşk biçimleri üzerinde kültürel değerler ve kültürel öğretilerin de etkili olduğu söylenebilir. Kadına ve erkeğe uygun görülen aşk biçimlerinin kültürden kültüre farklılaştığını gösteren araştırma bulguları vardır (Davies, 2001; Gao, 2001; Hendrick ve Hendrick, 2002; Medora, Larson, Hortaçsu ve Dave, 2002; Payne ve Vandewiele, 1987; Philbrick ve Stones, 1988). Davies'in (2001) İngiliz üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışma, İngiltere'de erkeklerin aşkı oyun gibi görmelerinin ve ilişkilerine tutkuyla bağlı olmalarının toplumları tarafından onaylandığını, diğer yandan kadınlar için ise bu aşk biçiminin uygun görülmediğini göstermiştir. Yine bu çalışmada, kadınların ilişkilerinde verici olmaları yani özgeci biçimle ilişkilerine bağlı olmaları toplum tarafından desteklendiği, erkekler için ise

bu aşk türünün sosyal olarak kabul edilmediği görülmüştür. Gao'nun (2001) üçgen aşk kuramını temel alarak Amerikalı ve Çinli çiftlerle yaptığı araştırması ise, Amerikalı çiftlerin tutku bileşenini Çinli çiftlere göre daha çok tercih ettiklerini, yakınlık ve bağlılık bileşenlerinin ise her iki toplumda da farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Medora ve arkadaşlarının (2002) Amerikalı, Türk ve Hindistanlı üniversite öğrencilerinin romantizme yönelik tutumlarını karşılaştırdıkları kültürlerarası çalışmaları da Amerikalı öğrencilerin romantizm puanlarının en yüksek olduğunu göstermiştir. Amerikalı öğrencileri Türk ve daha sonra ise Hindistanlı öğrenciler izlemiştir.

İlişki doyumu ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar (Örn., Hendrick, Hendrick ve Adler, 1988; Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998; Richardson, Medvin ve Hammock, 1988) ise, ilişki doyumunun tutkulu ya da özgeci aşk biçimleri ile olumlu; aşkı oyun gibi görme ve sahiplenici aşk biçimleri ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca Richardson, Medvin ve Hammock (1988) aşkı oyun gibi gören kişilerin ilişkilerinin kısa sürdüğünü ve sık sık partner değiştirdiklerini, mantıklı aşk biçimi olanların ise ilişkilerinin uzun sürdüğünü belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak Meeks, Hendrick ve Hendrick (1998), romantik ilişkilerde, tutkulu, özgeci, arkadaşça aşk biçimlerinin ilişki doyumunu artırdığını, ancak sahiplenici ve oyun gibi aşk biçimlerinin ise ilişki doyumunu azalttığını ortaya koymuşlardır.

Diğer yandan bazı araştırmacılar (Örn., Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998) aşk biçimleri ve çatışma davranışları arasında karşılıklı bir etkileşim olduğunu ileri sürmüşlerdir. Buna göre tutkulu ve özgeci aşklar, ilişkilerine çok fazla yatırım yaptıklarından ve partnerlerinin mutluluğu ile çok fazla ilgilenmelerinden, bu bireyler ilişkilerinde daha çok yardımsever olma, daha çok karşılıklı ödün verme ve bütünleştirici çatışma stratejilerini kullanma eğilimindedirler. Buna karşılık, aşkı oyun gibi gören aşıkların, geri çekil-

me, çatışmayı reddetme, çatışma konusu ve çözüm önerileriyle daha az ilgilenme gibi kaçınıcı stratejileri tercih etme eğilimleri bulunmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak, aşk biçimleri ile kişilik özellikleri arasında bağlantı olabileceğini ileri sürülmüş ve Davies (1996) Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeğini ve Eysenck'in Kişilik Ölçeğini kullanarak, İngiltereli üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, aşk biçimleri ile çeşitli kişilik boyutları arasında beklenen yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Dışadönüklüğün, tutkulu aşk ve aşkı oyun gibi görme ile olumlu; nerotizimin sahiplenici aşk ile olumlu, mantıklı aşk puanları ile olumsuz; psikotizmin özgeci ve arkadaşça aşk puanları ile olumsuz, aşkı oyun gibi görme ile olumlu yönde ilişkisi bulunmuştur. Kişilik boyutlarının farklı aşk biçimleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Tüm aşk biçimlerinin genel özellikleri düşünüldüğünde ilgili kişilik boyutları ile aşk biçimlerinin ilişkisi daha iyi anlaşılabilir. Örneğin sahiplenici aşk biçimi, ilişkiye saplantılı ve takıntılı olma, kendine güvensizlik ve terk edilme kaygısı ile ilişkilidir. Benzer olarak nerotizm, ilişkiyi gerçekçi olmayan bakış açısıyla değerlendirme, kontrol yetersizliği, çelişkili tutumlar, saplantılı olma olarak tanımlanabilir. Tüm bunlara ek olarak, aşkı oyun gibi gören kişilerin daha çok alkol kullanma, sahiplenici aşıkların daha çok depresyona girme eğilimlerinin olduğunu gösteren araştırma bulguları mevcuttur (Arnold ve Thompson, 1996). Bunların yanısıra literatür incelendiğinde Lee'nin aşk biçimleri ile cinsel tutumlar (Frey, Kurt, Hojjat ve Mahzad, 1998), kendilik sunumları (Neto, 1993), kontrol odağı (Dion ve Dion, 1973) kendini açma (Arnold ve Thompson, 1996; Hendrick ve Hendrick, 1987), gebeliği önleyici davranışlar (Adler ve Hendrick, 1991), bireysellik - toplulukçuluk (Dion ve Dion, 1991) ve depresyon (Arnold ve Thompson, 1996; Worobey 2001) gibi pek çok konuyla ilişkisinin araştırıldığı görülmektedir. Diğer yandan, duygusal ilişkinin evlilik, sözleşme gibi kalıcı ve resmi bir ilişkiye dönüşümü ile sadece flört bağlamında yürütülmesi de aşk biçim-

lerindeki tercihleri etkileyebilir. Bu bakımdan, ilişkinin geleceğine yönelik beklentilerin de etkili olabileceği ileri sürülmüştür. Bu çalışmanın temel amacını da bu görüş oluşturmaktadır.

Ülkemizde yapılan yakın ilişkilerle ilgili çalışmalar incelendiğinde, karşı cinsle olan ilişkileri değerlendirmeye yönelik pek çok ölçek (Örn., Hortaçsu ve Karancı, 1987; Hortaçsu 1989; Hortaçsu 2002; Öner, 2000a; Sakallı ve Curun, 2001; Sümer ve Güngör, 1999) olduğu görülmektedir. Ancak, aşkı doğrudan ölçen bir ölçeğin olmaması, ülkemizdeki sosyal psikoloji literatürü için önemli bir boşluktur. Bu nedenlerden dolayı bu çalışmanın ilk hedefi Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formunun Türk kültürüne uyarlanması olmuştur. Bundan sonra, yukarıda belirtilen amaç çerçevesinde duygusal ilişkilerini resmi hale getirip evlilik sürecine giren çiftler ile henüz bu aşamada olmayıp ilişkilerini flört düzeyinde sürdüren çiftlerin aşk biçimlerinin farklılaşımını belirlemek ve farklı aşk biçimlerinin ilişkiden mutlu olma, ilişkiye önem verme ve ilişkide sorun yaşama ile ilişkisinin saptanması hedeflenmiştir.

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formu'nun Geçerlik Güvenirlik Çalışması

Çiftlerin aşka yönelik tutumlarının karşılaştırılabilmesi için ilk aşamada Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır.

Yöntem

Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini, çeşitli fakültelerinde okuyan seçkisiz olarak seçilen 867 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların 484'ü (%56) kadın, 383'ü (%44) erkektir. Kadınların yaş ortalaması 21,78 (S = 1.80) iken, erkeklerin yaş ortalaması 21,82'dir (S = 1.89). Kadınların 417'si (%86) bugüne kadar romantik bir ilişkisi olduğunu; 67'si (%14) ise olmadığını belirtmiştir. Erkeklerin ise 331'i (%86) bugüne

kadar bu tür ilişkileri olduğunu; 52'si (%14) ise bugüne kadar böyle bir yaşantılarının olmadığını ifade etmişlerdir. Şu ana kadar ilişki deneyimi olan kadınların romantik ilişki sayısı ortalaması 2.83; erkeklerin ilişki deneyimi sayısı ortalaması 3.34'dür. Kadınların 246'sının (%51), erkeklerin ise 207'sinin (%54) halen devam eden romantik ilişkisi bulunmaktadır. Devam eden romantik ilişki süresi kadınlarda ortalama 565.06 gün, erkeklerde ise 647,46 gündür. Erkeklerin ilişki süresi daha uzun görünmekle birlikte, süre yönünden yapılan karşılaştırma sonucunda kadın ve erkekler arasında fark olmadığı anlaşılmıştır. Kadınların 169'u (%35) ve erkeklerin 124'ü (%32) görüşme yapıldığı sırada sevgilisi ya da duygusal anlamda birlikteliklerinin olmadığını belirtmişlerdir. Görüşme sırasında romantik ilişkileri olmadığını belirten kadınların, birlikteliklerinin olmamasının ortalama süresi 301,27 gün, erkeklerin ise 396,50 gündür. Bu yönden yapılan analiz sonucunda da kadın ve erkekler arası fark olmadığı anlaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Bu formda öncelikle üniversite öğrencilerine cinsiyet, yaş, fakülte, sınıf gibi demografik özelliklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Ardından katılımcılara bugüne kadar duygusal ilişkilerinin olup olmadığı, yaşadıkları ilişki sayısı, şu anda duygusal ilişkilerinin olup olmadığı ve var ise ne zamandan beri birlikte oldukları, ilişkilerinden mutlu olma, sorun yaşama düzeyleri ve ilişkilerinin geleceği hakkında ne hissettiklerine yönelik sorular sorulmuştur. Ayrıca bu bölümde, şu anda duygusal ilişkileri olmayan katılımcılardan ne zamandır yalnız oldukları ve yalnız olmaktan ne kadar memnun oldukları gibi soruları yanıtlandırmaları istenmiştir.

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (Love Attitudes Scale: Short Form-LAS). Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formu (LAS) insanların ikili ilişkilerindeki aşk biçimlerini belirlemek amacıyla, Lee'nin (1973) aşk sınıflandırması temel alınarak Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiştir.

LAS: Kısa form, tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk olmak üzere altı farklı aşk biçimini ölçmektedir. LAS her bir aşk biçimini ölçmeye yönelik dört madde olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten altı ayrı puan elde edilmekte ve her bir alt ölçek için en az 4 en fazla 20 puan alınmaktadır. Bir alt ölçekteki puanların artması, o aşk biçiminin tercih edildiği anlamına gelmektedir. Katılımcılar her bir ifadeyi şu an birlikte oldukları kişiyi düşünerek ya da şu an birlikte oldukları biri yoksa, en son birlikte oldukları kişiyi; bugüne kadar romantik ilişki yaşantıları olmadıysa, ideallerindeki kişiyi düşünerek, beş basamaklı ölçek üzerinde (kesinlikle yanlış - yanlış - kararsızım - doğru - kesinlikle doğru) değerlendirmişlerdir.

Bu ölçek ilk kez 1986 yılında Hendrick ve Hendrick'ler tarafından geliştirilmiş ve psikometrik özellikleri açısından yeterli bulunmuştur. Ancak ölçek maddelerinin genel aşk ilişkileri tutumunu ölçtüğü ileri sürülmüş ve bu tür eleştirileri gidermek amacıyla Hendrick ve Hendrick (1990) bütün maddeleri ilişkiye özgü uyarlamışlardır. Böylelikle ilişkiye - özgü LAS uyarlanmış ve geçerlilik çalışması yeniden yapılmıştır. Daha sonra ise pek çok araştırmacı uygulama ve zaman kullanımı açısından LAS'ın kısa versiyonunu oluşturmanın daha yararlı olacağını inanmış ve bu amaçla alt ölçeklerin her birinden belirli maddeleri seçmişlerdir (Örn., Sprecher, Aron, Hatfield, Cortese, Potapova ve Levitskaya, 1994; Thompson ve Borello, 1987, 1992). Ancak bu çalışmaların madde seçimi yönünden yeterli olmadığını ileri sürülmesiyle, Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) yeniden bu yönde bir çalışma başlatmışlardır. Bu amaçla, Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) üniversite öğrencilerinin katıldığı üç ayrı çalışma ile LAS: Kısa formunun geçerliği ve güvenilirliğini sınamışlardır. Bu çalışmalarında, LAS'ın kısa formu oluşturabilmek amacıyla her bir alt ölçekteki yedi maddenin en iyi dördünü ya da üçünü seçmişlerdir. Varimaks eksen döndürme yön-

temiyle yaptıkları faktör analizi sonucunda, LAS kısa formunun uzun formunda olduğu gibi tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk olmak üzere altı faktör yapısını temsil ettiğini bulmuşlardır. Bir başka deyişle LAS kısa formunun yeterli geçerliliği olduğunu belirlemişlerdir. LAS: Kısa Formu'nun üç ayrı çalışmadaki faktör analizlerine bağlı olarak elde edilen dört ya da üç maddeden oluşan alt ölçeklerinin, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları tüm çalışmalarda, her bir alt boyut dikkate alındığında, 0.62 ile 0.88 arasında değişmektedir ve hepsi anlamlıdır.

Bu çalışmada Hendrick, Hendrick ve Dicke'in (1998) geliştirdikleri LAS: Kısa formunun Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin aşk biçimlerini ya da tutumlarını ölçmede yeterli geçerlik ve güvenilirliğe sahip olup olmadığı araştırılmıştır. Ölçeğin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışması, ölçeğin farklı üniversitelerde görev yapan üç öğretim elemanı tarafından Türkçe'ye çevrilmesiyle başlamıştır. Ardından bu üç öğretim üyesinin önerdiği çeviri maddeleri karşılaştırılarak, ortak olan ve olmayan maddeler belirlenmiştir. Daha sonra ise önerilen tüm maddeler bir araya getirilip, beş öğretim elemanına çeviri maddeleri tekrar verilmiş, uygun ve uygun olmayan maddeleri saptamaları, varsa önerilerini belirtmeleri istenmiştir. Bu işlemler yapıldıktan sonra, beş öğretim üyesinin kararları ve önerileri karşılaştırılmış ve çoğunluğun yanıtları temel alınarak, ölçeğin Türkçe versiyonu oluşturulmuştur.

İşlem

Katılımcıların büyük çoğunluğu ölçeği sınıf ortamında doldurmuşlardır. Diğerleri ise ölçeği ya ders bitiminde ya da ders aralarında doldurmuşlardır. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği gönüllü olarak katılımcılara uygulanmıştır. Katılımcılara kimlik bilgileri sorulmamıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu kısmında Hendrick, Hendrick ve Dicke'in Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa

formunun üniversite öğrencileri üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik bilgilerine ait bulgulara yer verilmiştir.

LAS'ın yapı geçerliğini incelemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Özgün - ölçek, aşkın 6 boyutu için geliştirildiğinden faktör sayısı 6 olarak belirlenmiş ve daha sonra varimax eksen döndürme yöntemi uygulanarak faktör yapısı incelenmiştir. Bu analiz sonucunda, Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) sonuçlarıyla tutarlı faktör yapısı elde edilmiş ve analiz sonuçları bu altı faktör yapısının toplam varyansın %54.30'sini açıkladığını göstermiştir. Bu faktörler Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin tutkulu aşk, özgeci aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk adını almaktadır ve her bir faktörün 4 maddeden oluştuğu görülmektedir. Maddeler özgün ölçekte olduğu gibi ölçmeyi amaçladığı faktörler altında yer almaktadır. LAS'ın iç tutarlılık güvenilirliği ise Cronbach Alfa katsayısı ile bakılmıştır. Alfa katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Ayrıca bu ölçeğin iki yarım güvenilirliği 0.70 olarak bulunmuştur. Ölçekteki maddelerin girdiği faktör yükleri ve her bir alt ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo-1 de gösterilmiştir.

Diğer yandan bugüne kadar duygusal birliktelik yaşamamış kişilerin işlem dışı bırakılması sonrası yapılan geçerlik güvenilirlik analizleri de hemen hemen aynı sonuçları ortaya koymuştur. Bu analizler sonucunda da altı faktör yapısı elde edilmiş ve bunlar toplam varyansın %53.49'unu açıklamıştır. Özgeci aşk toplam varyansın %12.14'ünü, arkadaşça aşk %10.13'ünü, tutkulu aşk 8.79'unu, mantıklı aşk 8.16'sını, oyun gibi aşk 7.99'unu ve sahiplenici aşk %6.28'ini açıklamaktadır. Cronbach Alfa katsayısı .69, iki yarım güvenilirliği ise .70 olarak bulunmuştur. Her bir alt ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .82, .77, .66, .62, .39, .52 olarak bulunmuştur. Oyun gibi aşk alt ölçeği alpha değerinin 0.08'lik bir azalma göstermesi, bu tür aşk biçimi olan kişilerin sürekli bir ilişki içerisinde olmayı tercih etmemelerinden kaynaklanabilir. Görüldüğü gibi LAS: Kısa formu, hem birlikteliği olan hem de

Tablo 1.**Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği Faktör Yapısı ve İçtutarlık Katsayıları**

Maddeler	Aşk Türleri					
	Özgeci	Arkadaşça	Tutkulu	Mantıklı	Oyun gibi	Sahiplenici
Birlikte olduğum kişinin mutluluğunu kendi mutluluğumun önüne koymadıkça mutlu olamam.	.78					
Birlikte olduğum kişinin isteklerini yerine getirebilmesi için genellikle kendi isteklerimden özveride bulunmaya hazırım.	.79					
Birlikte olduğum kişiye acı çektirmektense kendim acı çekmeyi tercih ederim.	.79					
Birlikte olduğum kişi için herşeye katlanırım	.70					
Arkadaşlığımız zamanla aşka dönüştü.		.82				
Aşk ilişkimiz iyi bir arkadaşlıktan doğduğu için çok doyum vericidir.		.84				
Uzun süreli bir arkadaşlıktan doğduğu için aşkımız aşkların en iyisidir.		.79				
Aşkımız gizemli, mistik bir duygu değil, gerçek bir arkadaşlıktır.		.59				
Birlikte olduğum kişi ve ben fiziksel olarak tam bir uyum içerisindeyiz.			.70			
Birlikte olduğum kişi ideal fiziksel güzellik/yakışıklılık standartlarıma uygun.			.58			
Birbirimizi gerçekten anlıyoruz.			.69			
Birbirimiz için yaratıldığımızı düşünüyorum.			.73			
Birlikte olduğum kişiyi seçerken göz önünde bulundurduğum temel şey, ailem üzerinde nasıl bir etki bırakacağıdır.				.75		
Birlikte olduğum kişiyi seçerken dikkate aldığım faktörlerden biri, mesleki yaşantım üzerinde nasıl bir etkisi olacağı idi.				.74		
Birlikte olduğum kişiyle yoğun bir ilişkiye girmeden önce çocuk sahibi olmamız durumunda onun kalıtsal özellikleri ile benimkinin ne kadar uyumlu olduğunu bulmaya çalışırım.				.52		
Birlikte olduğum kişiyi seçerken en önemli faktör, onun iyi bir anababa olup olamayacağı idi.				.70		
Birlikte olduğum kişi diğer insanlarla yaptığım bazı şeyleri bilseydi, bozulurdu.				.75		
Onun benimle ilgili bilmediği şeylerin onu incitmeyeceğine inanıyorum.				.60		
Birlikte olduğum kişi ve çok sayıda başkalarıyla 'aşk oyunu' oynamaktan hoşlanırım.				.63		
Bazen onun öteki sevgililerim hakkında bilgi edinmesini engellemek zorunda kalırım.				.60		
Birlikte olduğum kişi bana ilgi göstermediğinde, kendimi baştan aşağıya hasta hissederim.					.50	
Birlikte olduğum kişi bir süre bana ilgi göstermezse bazen ilgisini tekrar çekmek için aptalca şeyler yaparım.					.52	
Birlikte olduğum kişinin başka biriyle de birlikte olduğundan kuşkulanırsam, rahat edemem.					.62	
Ona aşık olduğumdan beri başka herhangi bir şey üzerinde yoğunlaşmakta güçlük çekiyorum.					.42	
Açıklanan varyans	12.45	10.28	9.14	8.24	8.01	6.18
Cronbach Alfa	.80	.77	.69	.63	.47	.51

olmayan üniversite öğrencileri için yeterli geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahiptir.

Çiftlerle Yapılan Çalışma

Bu bölümde, ilişkileri flört aşamasında olan çiftler ile evlilik sürecine giren ve evli çiftlerin aşka ilişkin tutumları, ilişkilerinden mutlu olmaları, ilişkilerine önem vermeleri ve sorun yaşama düzeylerinin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada çiftlerin farklı aşk biçimlerinin olmasının ilişkilerinden mutlu olmaları, ilişkilerine önem vermeleri ve sorun yaşamaları ile ilişkili olup olmadığı incelenmiştir.

Yöntem

Örnekleme

Bu araştırmanın örnekleme, flört ilişkisi olan 53 çift (%49,5), sözlü-nişanlı ya da evli olan 54 çift (50,5) olmak üzere toplam 107 çiftten oluşmuştur. Flört ilişkisi olan kızların yaş ortalaması 21,48 (S = 1,82), erkeklerin ise 22,08'dir (S = 2,23). İlişkilerini resmileştiren yani sözlü-nişanlı ya da evli olan kadınların yaş ortalaması 31,56 iken (S = 9,56), erkeklerin yaş ortalaması 35,45'dir (S = 11,02). Örneklemedeki kişilerin %12,6'sı lise mezunu (n = 27), %56,1'i üniversite öğrencisi (n = 120), %22,9'u üniversite mezunu (n = 49), %4,2'si yüksek lisans veya doktora öğrencisi (n = 9) ve %4,2'si yüksek lisans veya doktora (n = 9) mezundur. Katılımcıların ilişki süreleri incelendiğinde, flört ilişki türü olan çiftlerin ilişkileri ortalama 14,37 ay iken, ilişkileri resmi olan çiftlerin ilişki süreleri ortalama 107,31 aydır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Bu formda öncelikle katılımcılara cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi gibi demografik özelliklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Ardından katılımcılara ilişki türleri ve ne zamandan beri birlikte oldukları sorulmuştur. Ayrıca katılımcılardan ilişkilerinden mutlu olma, ilişkilerine önem verme ve sorun yaşama düzeylerini yanıtlamaları istenmiştir. Bu sorular 1-7 arası puanlanmaktadır. Araştırmada veri toplamak

amacıyla, demografik bilgi formuna ek olarak, ilk çalışmada geçerlik ve güvenilirliği açıklanan Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (LAS) kullanılmıştır.

İşlem

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği ve demografik bilgi formu, çiftlere uygulanmıştır. Çiftlerin birbirlerinden etkilenmemelerine ve birbirlerinden bağımsız olarak doldurmalarına özen gösterilmiştir. Ayrıca bu ölçek gönüllü çiftlere uygulanmış ve kimlik bilgileri sorulmamıştır.

Bulgular

Bu çalışmada ilişkileri resmi olan ve olmayan çiftlerin tercih ettikleri aşk biçimleri, ilişkilerinden mutlu olma, ilişkilerine önem verme ve sorun yaşama düzeylerinin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada çiftlerin farklı aşk biçimlerinin olmasının ilişkilerinden mutlu olmaları, ilişkilerine önem vermeleri ve sorun yaşamaları ile ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla öncelikle LAS alt ölçeklerinden ve ilişkiden mutlu olma, ilişkiye önem verme, ilişkide sorun yaşama, düzeylerinden alınan toplam puanlara 2 (cinsiyet) X 2 (resmi ilişkisi olan ve olmayan) desenine uygun varyans analizi uygulanmıştır. Tablo- 2'de bu ölçümlere ait ortalama ve standart sapmalar gösterilmiştir.

Yapılan varyans analizleri sonucunda cinsiyet temel etkisi yalnız özgeci aşk biçiminde gözlenmiştir ($F_{1-210} = 9,44; p < 0.05$). Buna göre özgeci aşk biçimini tercih etme yönünden kadınlarla erkekler arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Kadınların ortalaması 13,83, erkeklerin ortalamasının 15,25 olması, erkeklerin bu aşk biçimini kadınların göre daha fazla tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Diğer yandan yine varyans analizlerinin sonuçlarına göre ilişki türü temel etkisi sahiplenici aşk biçiminde farklılaştığı saptanmıştır ($F_{1-210} = 5,83; p < 0.05$). Resmi ilişkisi olanların ortalamasının 12,84 resmi ilişkisi olmayanların ise ortalaması 13,69 olması, flört ilişkisi olan çiftlerin

Tablo 2.

LAS Alt Ölçekleri, Mutluluk, Önem ve Sorun Yaşama Düzeyleri Puanlarının Resmi İlişkisi Olan ve Olmayan Çiftlere Göre Ortalamaları (Standart Sapmaları)

	Resmi ilişkisi olan			Resmi ilişkisi olmayan		
	K N=54	E N=54	Genel N=108	K N=53	E N=53	Genel N=106
Mutluluk düzeyi	6,28 (1,07)	6,22 (1,12)	6,25 (1,09)	6,32 (0,91)	6,38 (0,81)	6,35 (0,86)
Önem düzeyi	6,67 (0,73)	6,48 (0,99)	6,58 (0,87)	6,58 (0,66)	6,66 (0,65)	6,62 (0,65)
Sorun yaşama düzeyi	3,17 (1,58)	3,24 (1,6)	3,21 (1,58)	3,51 (1,6)	3,5 (1,61)	3,5 (1,6)
Tutkulu aşk (Eros)	16,35 (2,69)	16,26 (2,58)	16,31 (2,62)	16,66 (2,2)	16,3 (2,53)	16,48 (2,37)
Oyun gibi aşk (Ludus)	9,18 (2,61)	10,28 (2,5)	9,73 (2,6)	10,04 (2,68)	10,17 (2,81)	10,1 (2,74)
Arkadaşça aşk (Storge)	13,3 (4,34)	13,3 (4,28)	13,3 (4,29)	12,83 (4,4)	12,43 (4,99)	12,63 (4,69)
Mantıklı aşk (Pragma)	11,44 (3,48)	10,91 (3,52)	11,18 (3,5)	10,77 (3,41)	9,84 (2,99)	10,31 (3,22)
Sahiplenici aşk (Mania)	12,94 (2,82)	12,74 (2,86)	12,84 (2,83)	13,75 (2,7)	13,62 (2,95)	13,69 (2,81)
Özgeci aşk (Agape)	13,83 (3,96)	15,09 (3,02)	14,46 (3,55)	13,83 (3,71)	15,41 (2,71)	14,62 (3,33)

evli ya da sözlü- nişanlı olan çiftlere göre ilişkilerine daha fazla sahiplenici biçimle bağlandıklarını göstermektedir. Bunlara ek olarak, varyans analizlerinin hiçbirinde cinsiyet - ilişki türü ortak etkili anlamlı çıkmamıştır.

Bu araştırmada çiftlerin mutluluk, ilişkilerine önem verme, ilişkilerinde sorun yaşama düzeyleri ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Bu amaçla, çiftlerin ilişkilerinden mutlu olma, ilişkilerine önem verme ve sorun yaşama puanları ve LAS alt ölçeklerinden aldıkları toplam puanlar arasındaki karşılıklı bağımlılık içeren durumlar temel alınarak korelasyon katsayıları hesaplanmış (Hovardaoğlu, 2000) ve bu katsayılar ile anlamlılıkları Tablo-3'de gösterilmiştir.

Tablo 3 temel köşgeninde görüldüğü gibi, çiftlerin aynı ölçümleri arasında yüksek korelasyonlar

bulunmaktadır. Bu korelasyonlar çiftlerin bu ölçümler yönünden benzerlik gösterdiklerini işaret etmektedir. Söz gelimi, bir partnerin mutluluk düzeyiyle ilgili korelasyonun 0,54 olması, bir partnerin mutluluğunun diğerinin de mutluluğunu etkileyebildiği anlamına gelmektedir. Yine benzer olarak çiftlerin aşk biçimlerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Özellikle eşlerin ilişkilerine arkadaşça aşk ($r = 0,63, p < 0,05$) ve tutkulu aşk biçimiyle ($r = 0,41, p < 0,05$) bağlı olmaları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının ve ilişkiye yükledikleri anlamın benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Çiftlerin farklı boyutlardaki özellikleri incelendiğinde, ilişkiden mutlu olma düzeyi ile özgeci aşk ($r = 0,35, p < 0,05$), tutkulu aşk ($r = 0,51, p < 0,05$) tercih etme arasında olumlu yönde ilişki

Tablo 3.
Çiftlerin Çeşitli Ölçümleri Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
N= 214									
Özgeci aşk (1)	0.3	0.22	0.43	--	--	0.25	0.35	0.3	-0.23
Arkadaşça aşk (2)		0.63	0.24	0.21	--	--	--	--	--
Tutkulu aşk (3)			0.41	--	-0.23	0.25	0.51	0.32	-0.34
Mantıklı aşk (4)				0.35	0.15	--	--	--	--
Oyun gibi aşk (5)					0.3	0.16	-0.24	-0.26	0.26
Sahiplenici aşk (6)						0.3	0.21	0.15	0.21
Mutluluk düzeyi (7)							0.54	0.71	-0.39
Önem düzeyi (8)								0.41	-0.38
Sorun yaşama düzeyi (9)									0.5

Not: Çizelgenin temel köşegeninde eşlerin aynı alt testteki ölçümleri arasındaki korelasyonları, bunun üstündeki değerler ise farklı alt testlerdeki ölçümler arası korelasyonları göstermektedir (Tablodaki tüm korelasyonlar için $p < 00.5$)

bulunmuştur. Bu durum çiftlerin mutluluk düzeyleri arttıkça, olumlu özellikleri olan aşk biçimlerini daha fazla tercih etmeye yöneldiklerini göstermektedir. Özellikle ilişkilerine tutkuyla bağlı olma ve mutluluk düzeyinin artması arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Diğer yandan mutluluk ile sahiplenici aşk biçimleri ($r = 0,21, p < 0,05$) arasında da olumlu yönde ilişki saptanmıştır. Ayrıca ilişkiden mutlu olma düzeyi arttıkça, ilişkiye önem verme ($r = 0,81, p < 0,05$) düzeyinin arttığı, ilişkide sorun yaşama düzeyinin ($r = -0,39, p < 0,05$) ve aşkı oyun gibi gören ilişkiyi ($r = -0,24, p < 0,05$) tercih etmenin ise azaldığı görülmektedir.

Tüm bunlara ek olarak ilişkiye önem verme düzeyi ve özgeci aşk ($r = 0,30, p < 0,05$), tutkulu aşk ($r = 0,41, p < 0,05$) ve sahiplenici aşk biçimleri ($r = 0,15, p < 0,05$) arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Buradan ilişkiye verilen önemin artmasıyla tutkulu, arkadaşça aşk biçimlerinin ve ilişki odaklı saplantılı sahiplenici aşk biçimlerini tercih etmenin arttığını görmekteyiz. Buna karşılık, ilişkiye önem verme ve mutluluk ile aşkı oyun gibi görme arasında olumsuz yönde ilişkiler

vardır. Beklenildiği üzere aşkı oyun gibi gören katılımcılar ilişkilerine çok fazla anlam yüklemekte ve ilişkiye verilen önem düzeyi arttıkça ilişkide sorun yaşama düzeyi de azalmaktadır.

Benzer olarak, ilişkilerde sorun yaşama düzeyinin artmasıyla özgeci ($r = -0,23, p < 0,05$) ve tutkulu aşk ($r = -,26 p < 0,05$) biçimlerini tercih etme azalmakta; oyun gibi aşk ($r = 0,26, p < 0,05$) ve sahiplenici aşk biçimlerini ($r = 0,21, p < 0,05$) tercih etme eğilimi ise artmaktadır. Ayrıca ilişkilerde sorun yaşama düzeyi ve ilişkiden mutlu olma düzeyi arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,39, p < 0,05$).

Tartışma

Bir çok insan için ideal yaşam, evlilik, aşk, flört etme gibi diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmayı içermektedir. Bu konu özellikle son otuz yıldır sosyal psikolojinin önemli çalışma alanlarından birini oluşturmakta ve Türkiye'deki pek çok araştırmacının da ilgisini çekmektedir (Örn., Hortaçsu, 1987; 2002; Hovardaoğlu, 1996; Sakallı-Uğurlu, 2003; Sümer ve Güngör, 1999; Öner, 2000a; 2000b; 2001). Ancak ülkemizde bu konuy-

la ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, aşkı doğrudan ele alan çalışmaların bulunmadığı göze çarpmaktadır. Özellikle aşkı doğrudan ölçen bir ölçeğin olmaması, sosyal psikoloji literatürü için önemli bir boşluktur. Bu nedenle, bu araştırmanın amaçlarından biri de, Hendrick, Hendrick ve Dicke'in (1998) geliştirdiği Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formunun (LAS) Türkiye'ye uyarlamasını yapmaktır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, üniversite öğrenci örneklemine uygulanan LAS, anlamlı geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahiptir. Özgün form ile Türkiye'deki bu formun aynı faktör yapısına sahip olması, yani maddelerin aynı faktörlere yüklenmesi ölçeğin her iki kültürde de benzer özellikleri ölçtüğüne işaret etmekte ve kuramın kültüre daha az bağımlı olabileceğinin kanıtı sayılabilir.

Söz-nişan ya da evlilik ile ilişkinin resmileştirilmesiyle, ilişki doğasının değişebileceği düşünülmektedir: bağlılık, ilişkiye yapılan yatırım düzeyi artmakta ve çiftlerin aileleri ilişki üzerinde daha fazla etkili olabilmektedir. Diğer yandan, ilişkilerin resmi olmaması durumunda, tüm bu sözü edilen etmenlerin ilişki üzerinde daha az etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerden dolayı, bu çalışmada, ilişkileri flört aşamasında olan çiftler ile duygusal ilişkilerini resmi hale getirip evlilik sürecine giren sözlü-nişanlı çiftler ve evli çiftlerin aşk biçimlerinin farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi ve farklı aşk biçimlerinin ilişkiden mutlu olma, ilişkiye önem verme ve ilişkide sorun yaşama ile ilişkisinin saptanması amaçlanmıştır.

Bulgular bölümünde belirtildiği gibi kadınlar ve erkekler sadece ilişkilerine özgeci aşk biçimiyle bağlı olmaları bakımından farklıdır. Buna göre erkekler kadınlardan daha fazla ilişkilerine özgeci biçimde bağlanmaktadır. Yani, erkekler kadınlardan daha çok bağışlayıcı, daha çok destekleyici ve daha çok eşinin iyiliğini kendi iyiliğinden çok düşünmektedirler. İlgili literatür incelendiğinde (Örn., Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998; Worobey, 2001) bu aşk biçimi yönünden cinsiyetler arası fark olmadığı görülmektedir. Bu yazarların çalışmaları, erkeklerin

kadınlara göre daha çok aşkı oyun gibi gördüklerini ortaya koymuştur. Sözü edilen çalışmalar üniversite öğrencileriyle bireysel olarak yapılmıştır. Oysa bu araştırmanın örneklemini flört düzeyinde ilişkilerini sürdüren çiftlerin yanısıra sözlü- nişanlı ve evli çiftler de oluşturmuştur. Bir başka deyişle, örneklem farklılığından dolayı, literatürle farklılıklar gözlenmiş olabilir. Ayrıca, erkeklerin kadınlara oranla daha çok özgeci biçimle ilişkilerine bağlı olmaları, günümüzde kadınların ilişkilerinde kendilerine güvenmeleri, ilişkideki olumsuzlukları görmezden gelmemeleri ve erkeklerin eşlerini kaybetme kaygısı hissetmelerinden kaynaklanabilir. Bu araştırmanın bir diğer sonucu ise, diğer aşk biçimleri yönünden kadınlarla erkekler arasında fark olmamasıdır.

Bu çalışmada, ilişkileri flört aşamasında olan çiftlerin sözlü-nişanlı ya da evli olan çiftlere oranla ilişkilerine daha fazla sahiplenici aşk biçimiyle bağlı oldukları gözlenmiştir. Yani bu çiftler evli ya da sözlü- nişanlı çiftlere göre ilişkilerinde daha çok kıskanç, daha çok güvensiz, daha çok duygusal olma ve sürekli olarak birlikte oldukları kişiyi kaybetme korkusu yaşama eğilimindedirler. Bu durum flört ilişkisi olan çiftlerin, evli ya da sözlü- nişanlı çiftlere göre ilişkileri resmi olmamasından dolayı, daha çok partnerlerini ve ilişkilerini kaybetme kaygısı yaşamalarından kaynaklanabilir. Diğer yandan bu bulgunun nedeni, Lee'nin (1988) belirttiği gibi, aşk biçimlerinin zamanla değişmesinden kaynaklanabilir. Lee'ye göre, insanlar gençken aşkı daha çok oyun gibi görürler, daha çok tutkuyla ve daha çok sahiplenici biçimde ilişkilerine bağlanırlar. Buna karşılık, insanlar yaş ilerledikçe daha çok mantıklı ve arkadaşça aşk biçimlerini tercih ederler.

Bu çalışmada eşlerin mutlu olma, ilişkilerine önem verme, sorun yaşama puanları ile tercih ettikleri aşk biçimleri arasında anlamlı düzeyde olumlu korelasyon bulunmuştur. Bu korelasyonlar çiftlerin bu ölçümler yönünden benzerlik gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Yani, bir partnerin ilişkiye önem verme düzeyinin diğerinin de ilişkiye önem vermesini etkileyebildiği anlamına gelmek-

tedir. Bu durum çiftlerin benzer aşk biçimlerinin olmasından kaynaklanabilir. Lee (1988) çiftlerin aşk biçimlerinin benzer ya da aynı olması ile ilişki doyumu arasında olumlu yönde ilişki olduğunu belirtmiştir. Lee'ye göre, eşlerin aşk biçimlerinin farklı olması, ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları ele alışlarını, ilişkilerine yoğunlaşmalarını ve birbirlerinin davranışlarına ilişkin yüklemelerini etkilemektedir.

Tüm bunlara ek olarak bu çalışmada, çiftlerin farklı boyutlardaki özellikleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Daha önceki çalışmalarla tutarlı olarak (Hendrick, Hendrick ve Adler, 1998; Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998; Richardson, Medvin ve Hammock, 1988) ilişkide mutlu olma ile özgeci aşk ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu ilişki gözlenirken, ilişkide mutlu olma ile aşkı oyun gibi görme arasında olumsuz yönde ilişki bulunmuştur. Mutluluk ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu ilişkilerin olması, çiftlerin mutluluk düzeyleri arttıkça, olumlu özellikteki aşk biçimlerini daha fazla tercih etmeye yöneldikleri şeklinde yorumlanabilir. Özellikle tutkulu aşk biçimi ile mutluluk arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Çünkü tutkulu aşklar, kendilerine ve ilişkilerine çok güvenirliler, çok sevecindirler. Ayrıca bu bireyler, ilişkilerindeki ve partnerleriyle olan sorunları görebirler ve çok kıskanç değildirler. Ancak bu çalışmada, Richardson, Medvin ve Hammock'un (1988) bulgularından farklı olarak, sahiplenici aşk biçimi ile ilişkide mutlu olma arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Bu durum, sahiplenici aşkların ilişkilerinde saplantılı olmalarından dolayı, alternatif ilişkileri olumlu değerlendirmemelerinden kaynaklanabilir. Bu nedenle, bu bireylerin ilişkilerinde mutsuz olsalar bile, mevcut ilişkilerine yönelik olumlu algıları olabilir. Ayrıca bu bireyler ilişkilerine çok fazla yatırım yaptıklarına (zaman harcama, üzülme vb) inanmalarından dolayı, ilişkilerinden doyum alabilirler. Diğer yandan bu çalışmada, Richardson, Medvin ve Hammock'un (1988) bulgularıyla tutarlı olarak, ilişkide mutlu

olma ile aşkı oyun gibi görme arasında olumsuz yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Beklenildiği gibi, aşkı oyun gibi gören katılımcılar ilişkilerine çok fazla anlam yüklemeler ve kısa süreli ilişkileri tercih ederler. Bu bireyler ilişkilerine çok fazla duygusal yatırım yapmazlar ve ilişkilerini uzun süreli sürdürmeye yönelik bilişsel kararları yoktur.

İlişkide sorun yaşama ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumsuz; aşkı oyun gibi görme ve sahiplenici aşk biçimiyle anlamlı olumlu ilişki bulunmuştur. Bu bulgu da Richardson, Hammock, Lubben ve Mickler'in (1989) çalışmalarıyla tutarlıdır. Aşkı oyun gibi gören kişiler, ilişkiye bağlı olmak istememeleri, çok sayıda kişiyle beraber olmak istemeleri ve çok fazla partneriyle zaman geçirmek istemedikleri için ilişkilerinde sorun yaşayabilirler. Bunun tam tersi olarak, sahiplenici aşklar da ilişkilerine çok fazla yoğunlaşmaları, aşırı kıskanç olmaları, sürekli olarak partnerlerinden ilgi beklemelelerinden dolayı ilişkilerinde sorunlarla karşılaşabilirler.

Bu çalışma özellikle Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeğinin ilk kez bu çalışmada kullanılmak üzere Türkçe'ye uyarlanması açısından çok önemlidir. İkinci olarak, literatür incelendiğinde, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği kullanılarak yurt dışında çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda üniversite öğrencileriyle bireysel olarak çalışılmış ve çeşitli değişkenlerle ilişkisine bakılmıştır. Ancak çiftlerle yapılan ve ilişki türüne göre aşk biçimlerinin farklılık gösterip göstermeyeceğini ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Özellikle bu çalışma çiftlerle yapılmış olması bakımından oldukça önemlidir. Bu çalışmada verilerin toplanması ve analizi, çift puanları hesaplanarak yapılmıştır. Son olarak insanların ikili ilişkilerine yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla geliştirilen bu ölçek kullanılarak, bireylerin aşka yönelik tutumları belirlenebilir. Böylelikle, ikili ilişkilerde yaşanan çatışmaların nedenlerinin anlaşılması, çiftlerin ilişkilerine yön vermeleri, farkındalık düzeylerinin artması, kendilerini tanımaları ve ilişkilerinin

kalitesinin artırılması bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda, aşk biçimleri ile kıskançlık, bağlanma stilleri, ilişkiye yapılan yatırım, ilişki uyumu ve doyumunu arasındaki ilişki araştırılabilir. Ayrıca, insanların aşk biçimleri üzerinde boylamsal bir araştırma yapılarak, zamanla aşk tutumlarının değişip değişmediği incelenebilir.

Kaynaklar

- Adler, N. L., & Hendrick, S. S. (1991). Relationships between contraceptive behavior and love attitudes, sex attitudes, and self-esteem. *Journal of Counseling & Development, 70*, 302-308.
- Arnold, M. E., & Thompson, B. (1996). Love style perceptions in relation to personality function. *Journal of Social Behavior & Personality, 11* (3), 1-9.
- Bailey, W. C., Hendrick, C., & Hendrick, S. (1987). Relation of sex and gender role to love, sexual attitudes, and self-esteem. *Sex Roles, 16* (11/12), 637- 648.
- Berscheid, E., & Walster, E. (1974). A little bit about love. In Huston, T. (Ed.), *Foundations of interpersonal attraction*. New York: Academic Press.
- Clark, M.S., & Mills, J. S. (1979). Interpersonal attraction in exchange and communal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 37*, 12-24.
- Davies, M. F. (1996). EPQ correlates of love styles. *Personality and Individual Differences, 20* (2), 257-259.
- Davies, M. F. (2001). Socially desirable responding and impression management in the endorsement of love styles. *The Journal of Psychology, 135* (5), 562-570.
- Dion, K. K., & Dion, K. L. (1973). Correlates of romantic love. *Journal of Clinical and Consulting Psychology, 41*, 51-56.
- Dion, K. K., & Dion, K. L. (1991). Psychological individualism and romantic love. *Journal of Social Behavior and Personality, 6* (1), 17-33.
- Frey, Kurt, Hojjat, & Mahzad, (1998). Are love styles related to sexual styles? *Journal of Sex Research, 35* (3), 1-12.
- Gao, G. (2001). Intimacy, passion and commitment in Chinese and USA romantic relationships. *International Journal of Intercultural Relations, 25* (3), 329-342.
- Hatfield, E. (1988). Passionate and companionate love. In R. J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press.
- Hatfield, E., & Sprecher, S. (1986). Measuring passionate love in intimate relations. *Journal of Adolescence, 9*, 383-410.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52* (3), 511-524.
- Hendrick, C., & Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology, 50*, 392-402.
- Hendrick, S., & Hendrick, C. (1987). Love and sexual attitudes, self disclosure and sensation seeking. *Journal of Social and Personal Relationships, 4*, 281-297.
- Hendrick, S., Hendrick, C., & Adler, N. L. (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and staying together. *Journal of Personality and Social Psychology, 54* (6), 980-988.
- Hendrick, C., & Hendrick, S. (1990). 'A Relationship-specific version of the Love Attitudes Scale'. *Journal of Social Behavior and Personality, 5*, 239-254.
- Hendrick, C., & Hendrick, S. (1991). Dimensions of love: A sociobiological interpretation. *Journal of Social and Clinical Psychology, 10* (2), 206-230.
- Hendrick, S., Dicke, A., & Hendrick, C. (1998). The relationships assessment scale. *Journal of Social and Personal Relationships, 15* (1), 137-142.
- Hendrick, S., & Hendrick, C. (2002). Love. In C.R. Snyder, S. J. Lopez (Eds). *Handbook of Positive Psychology*.
- Hortaçsu, N., & Karancı, A.N. (1987). Premarital breakups in a Turkish sample: Perceived reasons, attributional dimensions and affective reactions. *International Journal of Psychology, 22*, 57-74.
- Hortaçsu, N. (1989). Current and dissolved relationships: Deceptive and attributional dimensions and predictors of involvement. *Journal of Social and Personal Relationships, 6*, 373-383.
- Hortaçsu, N. (2002). *Romantic relationships among Turkish youth: satisfaction and gender differences*. Yayınlanmamış Araştırma Raporu.
- Hovardaoğlu, S (1996). Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 11* (36), 12-24.
- Hovardaoğlu, S (2000). Karşılıklı bağımlılık içeren koşullar için korelasyon analizleri. *Türk Psikoloji Yazıları, 3* (6) 41-48.
- Lee, J. A. (1973). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*. Toronto: New Pres.
- Lee, J. A. (1977). A typology of styles of loving. *Personality and Social Psychology Bulletin, 3*, 173-182.

- Lee, J. A. (1988). Love-styles. In R.J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press.
- Medora, N. P., Larson, J. H., Hortaçsu, N., & Dave, P. (2002). Perceived attitudes towards romanticism: A Cross cultural study of American, Asian - Indian, and Turkish young Adults. *Journal of Comparative Family Studies*, 33 (2), 155-178.
- Meeks, B. S., Hendrick, S., & Hendrick, C. (1998). Communication, love and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15 (6), 755-773.
- Neto, F. (1993). Love styles and self representations. *Personality and Individual Differences*, 14 (6), 795-803.
- Öner, B. (2000a). Future time orientation and relationships with the opposite sex. *The Journal of Psychology*, 134 (3), 306-314.
- Öner, B. (2000b). Relationship satisfaction and dating experience: Factors affecting future time orientation in relationships with the opposite sex. *The Journal of Psychology*, 134, 527- 536.
- Öner, B. (2001). Factors predicting future time orientation for romantic relationships with the opposite sex. *The Journal of Psychology*, 135, 430-438.
- Payne, M., & Vandewiele, M. (1987). Attitudes toward love in the Caribbean. *Psychological Reports*, 60, 715-721.
- Philbrick, J. L., & Stones, C. (1988). Love attitudes of white South African Adolescents. *Psychological Reports*, 62, 17-18.
- Richardson, D. R., Medvin, N., & Hammock, G. (1988). Love styles, relationship experience, and sensation seeking: A test of validity. *Personality and Individual Differences*, 9 (3), 645-651.
- Richardson, D. R., Hammock, G. S., Lubben, T., & Mickler, S. (1989). The relationship between love attitudes and conflict responses. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 60, 827-832
- Rubin, Z. (1970). Measurement of romantic love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 265-273.
- Sakallı, N., & Curun, F. (2001). Romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara karşı tutumlar. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, 22, 31-45.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes, and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of Psychology*, 137 (3), 294-303.
- Sprecher, S., Aron, A., Hatfield, E., Cortese, A., Potapova, E., & Levitskaya, A (1994). 'Love: American Style, Russian Style and Japanese Style. *Personal Relationships* 1, 349-369.
- Sternberg, R. J., & Grajek, S. (1984). The nature of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 312-329.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93, 119-135.
- Sternberg, R. J. (1988). An introduction to the psychology of love. In R.J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-109.
- Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1959). *Social Psychology of Groups*. New York: Wiley.
- Thompson, B., & Borrello, G. M. (1987). Concurrent validity of a love relationships scale. *Educational and Psychological Measurement* 47, 985-995.
- Thompson, B., & Borrello, G. M. (1992). Mesuring second- order factors using confirmatory methods: An illustration with the Hendrick- Hendrick Love Instrument. *Educational and Psychological Measurement* 52, 69-77.
- Walsh, A. (1991). Love styles, masculinity/ femininity, physical attractiveness, and sexual behavior: A test of evolutionary theory. *Ethology and Sociobiology*, 14, 25-38.
- Walster, E., & Walster, G. W. (1978). *A New at Love*. New York: McGraw.
- Worobey (2001). Sex Differences in associations of temperament with love styles. *Psychological Reports*, 89, 25-26.

Summary

A Study of Couples' Love Attitudes Within Lee's Multidimensional Love Styles Framework

Ayda Büyükşahin* Selim Hovardaoğlu
Ankara Üniversitesi

Lee (1973) suggested that there are more than one love styles and proposed the multidimensionality of love. Lee proposed a typology of six love styles, with three styles as primary and three as secondary. Three primary types of love styles are: Eros (passionate, romantic love), Ludus (game- playing), Storge (friendship love), and three secondary styles are: Mania (possesive, dependent love), Pragma (practical love), Agape (Alturistic love). According to Lee, secondary styles were conceived as compounds of pairs of primary styles. Thus, Mania is composed of Eros and Storge. Eros is the love style characterized by physical attraction, passion, open communicatim and commitment to lover. Ludus is the love style in which game playing, permissiveness, lack of commitment, having multiple partners are central. Storge is a more slowly developing type of love. Similarity of couples, shared interest, and trust are very important in this love style. Mania is an obsessive, dependent, jealously, and emotionally intense style of loving. Pragma is the love style in which selection of suitable mate is central. Agape is the selfless love style. Agapic lover have a tendency to forgive and support inspite of his/ her partner's faults

Hendrick, Hendrick & Dicke (1998), developed the Love Attitudes Scale-LAS: Short Form based on the theory of Love styles of Lee which has been explained above. The purpose of this study is to adopt Love Attitudes Scale: Short Form into Turkish culture. The other purpose is to compare

the love attitudes of the couples engaged or married and the couples dating by using this scale. Moreover, in this study the relationship between different love styles and the relationship satisfaction importance given to the relationship and having troubles with it are examined.

The Reliability and Validity of Love Attitudes Scale – LAS: Short Form

Method

Sample

The sample of this study consisted of 867 Turkish University student. They were randomly chosen from different university. Of these, 484 were female (56%), 383 were male (44 %). Their mean age was 21.24 years (S: 1.91). Of females, 417 expressed that they have had a romantic relationship until now. Whereas, 67 of them haven't had any relationships. On the other hand, of males, 331 explained that they have had a dating relationship, of 52 explained that they haven't had any dating relationship.

Instruments

Demographic Information Form: In this form (question regarding) their demografic charecteristics (sex, age, education level, ect) and questions related to their romantic relationships were asked to participants.

Love Attitudes Scale: Short Form-LAS. LAS was composed of 24 items and was originally developed by Hendrick, Hendrick & Dicke (1998)

*Address for Correspondence: Ayda Büyükşahin, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü, 06100 Sıhhiye, Ankara, Turkey.
E-mail: bsahin@humanity.ankara.edu.tr

to measure love attitudes. This scale measures Lee's love styles: Eros, storge, mania, pragma, ludus, agape. The LAS has six subscales, each with four items. In the original form cronbach alpha of the scale was found between .62 and .87. The scale items were scored on a Likert basis (A = strongly disagree, E = strongly agree).

Procedure

LAS: short form was translated into Turkish by three psychologist. This translations were then evaluated by five psychologists. Thus, Turkish version of this scale was constituted.

Results

In order to determine the construct validity of LAS, factor analysis was conducted by using principal components analysis with varimax rotation. Consistent with the original version, the factor analysis resulted in six factors which accounted for 54% of the variance. These factors were named as eros, ludus, agape, storge, pragma and mania. Each factor consists of four items. The cronbach alpha coefficient was found .70. The Turkish version of the scale was found to be reliable and valid. (see Table 1).

Research with Couples

Method

Sample

53 dating couples and 54 engaged or married couples participated in this study. The mean age for people who have a dating relationship is 21.48 (S: 2.11) and for those who have a engaged or married relationship is 33.50 (S: 10.45).

Instruments

Demographic Information Form. In this form the demographic characteristics of the participants such as sex, age, level of education and the type and duration of their relationship were asked. In addition questions regarding the level of satisfaction in relationship, importance given to the relationship, and having troubles with it were answered by the participants. In the current study, in addition

to this demographic information form Turkish version of LAS whose was used.

Procedure

Love Attitudes Scale and demografic information forms were given to couples. In order to prevent the couples to influence each other's answer, the questionnaires were given seperately.

Results

Gender (2) X Relation status (2) ANOVA were conducted to compare the scores of couples who are dating and who are engaged/ married on LAS. The analyses revealed that gender had a main effect on the agape love style ($F_{1-210} = 9,44; p < 0.05$). Men display agape love style in their relationships more than women. On the other hand, these analysis showed that dating couples display mania love style more than engaged / married couples ($F_{1-210} = 5,83; p < 0.05$).

In this study the correlations between couples' satisfaction, giving importance to relationship, having troubles with it, and their love styles were examined. For this purpose, the couples' level of satisfaction, giving importance to the relationship and having trouble with it, and the total scores obtained from the LAS subscales were subjected to in interdependency analysis. High and statistically significant correlations were found between the mesures of the same dimensions of the couples. This result implies that when there is an increase in scores of a partner, there will be an increase in the same scores of the other partner (see, Table 3). Similarly, the correlations between the different characteristics of the partners were found to be high and statistically significant (see, Table 3). This implies that each partner is influenced by the other.

Discussion

Results of the present study showed that LAS: Short Form is reliable and valid instrument to use with Turkish University students. The factor structure of LAS was similar to that of the original form and this form had coefficients with significant

validity and reliability.

The analyses of the study revealed that dating couples displayed mania love styles more than engaged/married couples. It could be a result of the dating couples' anxiety concerning the possibility of breaking up because of the informal status of their relationship. Moreover, as Lee indicated, changing love styles as time went on may result in this difference. Inconsistent with the literature (et., Meeks, Hendrick & Hendrick, 1998; Worobey, 2001), in this study it found that men displayed agape love style more than women. One explanation could be that the current study was conducted by both dating couples and married couples.

The analyses yielded that there is a significant correlation among satisfaction relationship, giving importance to relationship, having troubles with it and couple' preferred love styles. This results showed that couples were similar to each other concerning these measures. It was revealed that

relationship satisfaction positively correlated with agape and eros love styles while relationship satisfaction negatively correlated with ludus love styles. This finding was consistent with the previous studies (Hendrick, Hendrick & Adler, 1998; Meeks, Hendrick & Hendrick, 1998; Richardson, Medvin & Hammock, 1988). As one might expect, individuals who have ludus love style preferred having a relatively short term relationship, and they were relatively dissatisfied with their relationship. It was found that there was a negative correlation between having trouble with relationship and agape and eros love styles while there was a positive correlation between having trouble with relationship and ludus and mania love styles. This finding was consistent with the studies of Richardson, Hammock, Lubben & Mickler (1989). Individuals who have ludus love style may have trouble with their relationship because they do not want to commit deeply with their relationship and they want many relationships.